

El Montseny com a paisatge sentinella del canvi global: el cas d'estudi de Vallfornès

Josep Pujantell, Adrià Barbeta, Martí Boada, Josep Peñuelas, Carles Barriocanal i José Eduardo Fuentes

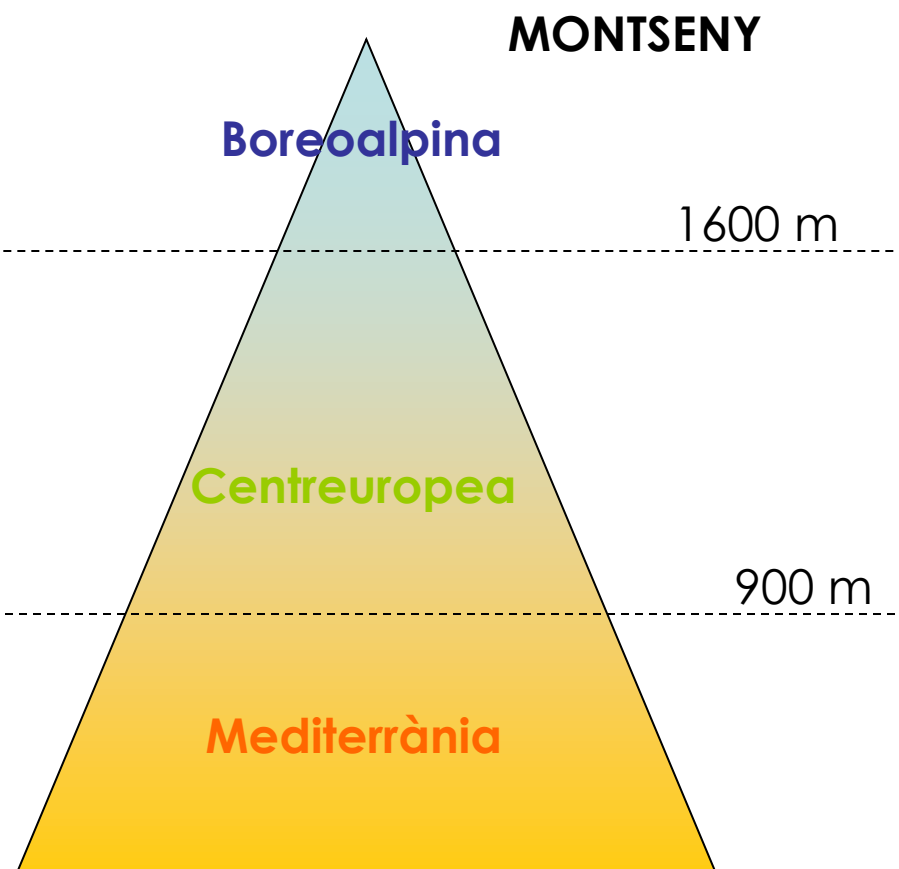
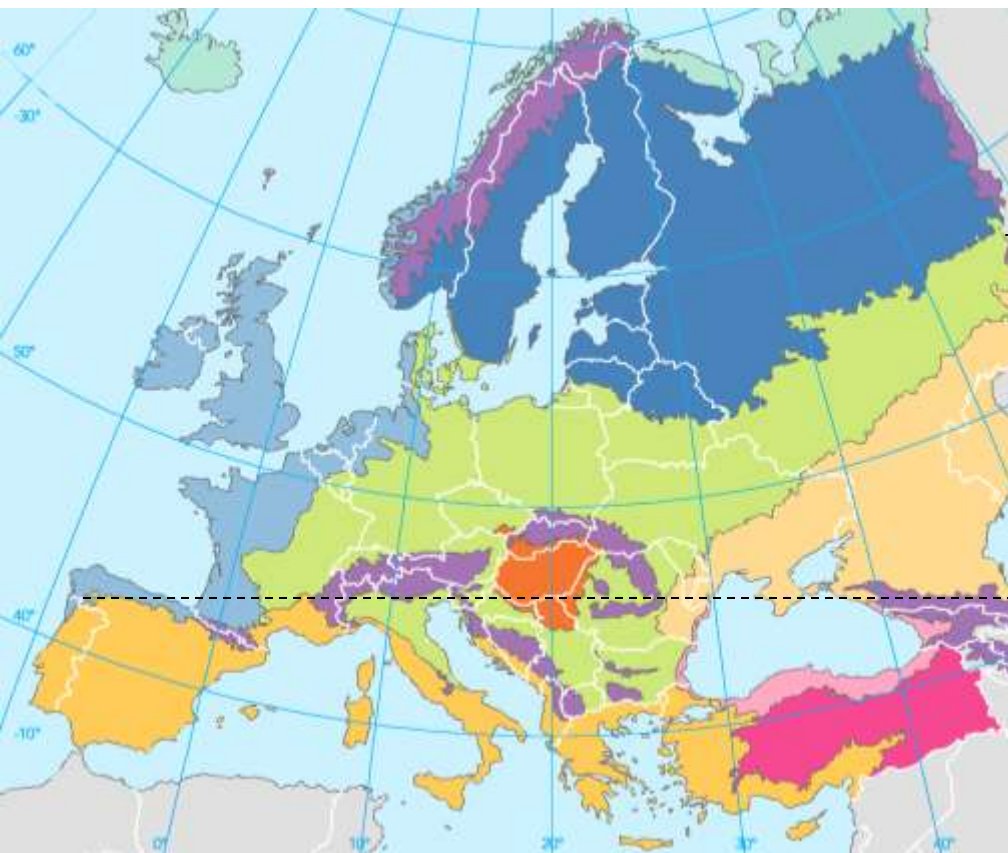
Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals

Unitat d'Ecologia Global - Centre de Recerca i Aplicacions Forestals (CREAF)

Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)

Diversitat biogeogràfica. Un exemple de paisatge sentinella

Diversitat de paisatges: inclou tres regions biogeogràfiques configuradores dels principals biomes d'Europa. Aquesta singularitat biogeogràfica expressa una alta sensibilitat enfront el canvi global

Antecedents. El canvi global al Montseny

Global Change Biology (2003) 9, 131–140

A global change-induced biome shift in the Montseny mountains (NE Spain)

JOSEP PEÑUELAS* and MARTÍ BOADA†

*Unitat Ecofisiologia CSIC-CREAF, CREAF (Center for Ecological Research and Forestry Applications), Edifici C, Universitat Autònoma de Barcelona, 08193 Bellaterra, Catalonia, Spain, †Departament de Geografia, Universitat Autònoma de Barcelona, 08193 Bellaterra, Catalonia, Spain

Ecography 30: 829–837, 2007

doi: 10.1111/j.2007.0906-7590.05247.x

© 2007 The Authors. Journal compilation © 2007 Ecography

Subject Editor: Francisco Pugnaire. Accepted 24 October 2007

Migration, invasion and decline: changes in recruitment and forest structure in a warming-linked shift of European beech forest in Catalonia (NE Spain)

Josep Peñuelas, Romà Ogaya, Martí Boada and Alistair S. Jump

J. Peñuelas (josep.penuelas@uab.cat), R. Ogaya and A. S. Jump, Unitat Ecofisiologia CSIC-CREAF, CREAF (Center for Ecological Research and Forestry Applications), Edifici C, Univ. Autònoma de Barcelona, ES-08193 Bellaterra, Catalonia, Spain. (Present address of A.S.J.: Environment Dept, Univ. of York, Heslington, York, YO10 5DD, UK.) – M. Boada, Dept de Geografia, Univ. Autònoma de Barcelona, ES-08193 Bellaterra, Catalonia, Spain.

El canvi global al Montseny

Tesis doctorals

- Tesis doctoral Martí Boada (2001): **Manifestacions del canvi ambiental global al Montseny.**
- Tesis doctoral Sònia Sànchez (2010): **Anàlisi socioecològica a la vall de Santa Fe (massís del Montseny). La transformació del paisatge a través de la història ambiental**
- Tesis doctoral Javi Gómez (2010): **Procesos de cambio de usos del suelo en áreas de montaña mediterránea. Manifestaciones en el paisaje del abandono de los aprovechamientos tradicionales.**
- Tesis doctoral Josep Pujantell (2012): **Les manifestacions del canvi global en àrees de muntanya mediterrània. Un cas d'estudi al Baix Montseny.**

Articles científics

- Boada, M., Puig, J., & Barriocanal, C. (2013). **The effects of isolation and natural park coverage for landrace in situ conservation: An approach from the Montseny mountains (NE Spain).** Sustainability (Switzerland), 5(2), 654–663.
- Bartolomé, J.; Boada, M.; Saurí, D.; Sánchez, S.; Plaixats, J. (2008): **Conifer Dispersion on Subalpine Pastures in Northeastern Spain: Characteristics and Implications for rangeland Management.** Rangeland Ecology and Management 61: 218-225.
- Gómez, F.J. Boada, M. Sànchez, S. (2008): **Análisis de los procesos de Cambio Global: el caso del robledal de Ridaura (Parque Natural del Montseny. Barcelona).** Boletín de la AGE 47: 125-141.
- Boada, M., Peñuelas, J., Ogaya, R., S Jump, A. (2007): **Migration, invasion and decline: changes in recruitment and forest structure in a warming-linked shift of European beech forest in Catalonia (NE Spain).** Ecography 30: 830-838.
- Bartolome J; Plaixats, J.; Fanlo, R.; Boada, M. (2005): **Conservation of isolated Atlantic heatlands in the Mediterranean region: effects of land-use changes in the Montseny biosphere reserve (Spain).** Biological Conservation 122:81-88.
- Boada, M.; Broncano, M.J.; Vilà, M. (2005): **Evidence of *Pseudotsuga menziesii* naturalization in montane Mediterranean forest.** Forest Ecology and Manegement.
- Peñuelas, J.; Boada, M. (2003): **A global Change-induced biome shift in the Montseny mountains (NE Spain).** Global Change Biology 9: 131-140.

Àrea d'estudi. Vallfornès

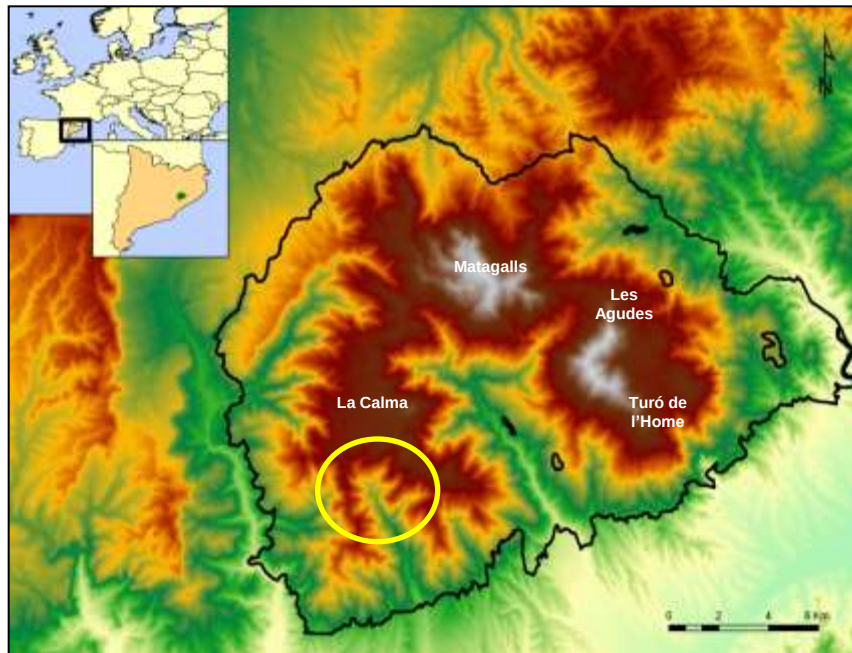
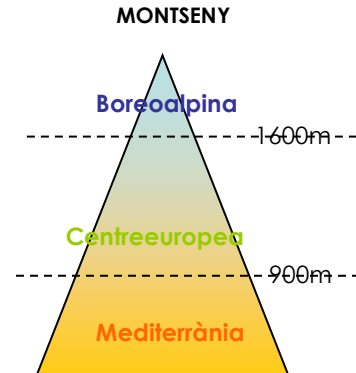
- Localitzada a la part meridional del sector de la Calma (massís del Montseny)
- Municipi de Tagamanent (Vallès Oriental)

Sector NO de la capçalera de la riera de Vallfornès:

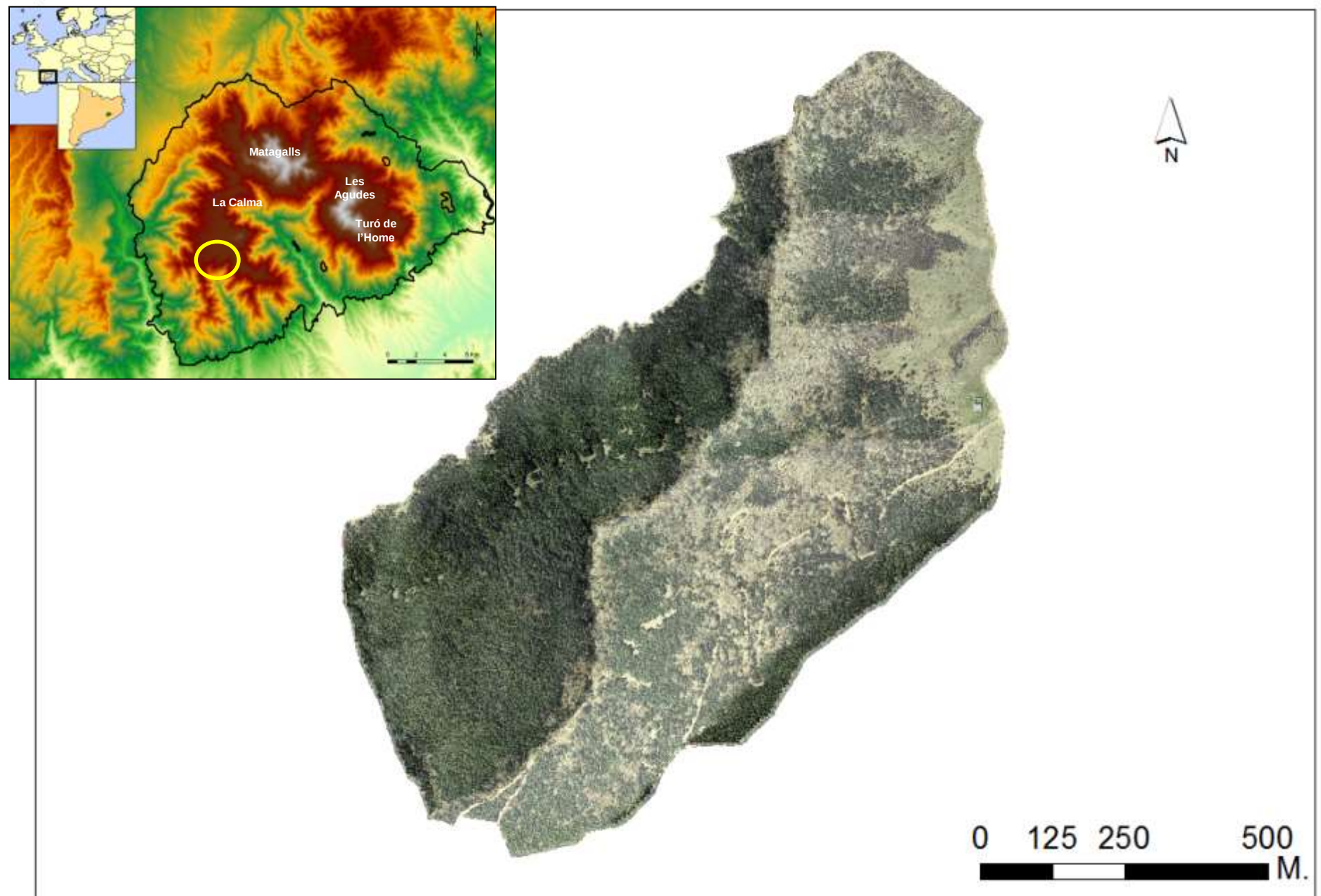
- Sot de la Maçana.
- Sot dels Avellaners.

Alt interès biogeogràfic:

- Localització meridional de fageda (*Fagus sylvatica*).
- Localització més meridional d'avet (*Abies alba*) de la península Ibèrica i una de les més meridionals d'Europa.

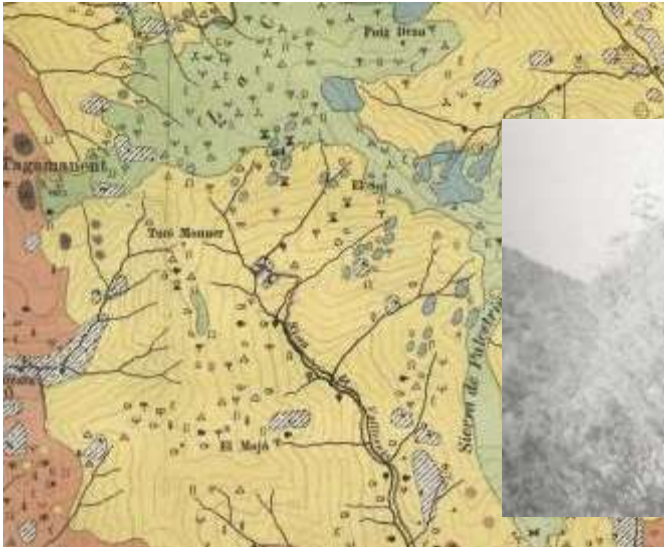
Àrea d'estudi de Vallfornès. Ortofotomapa 2015 (ICGC)

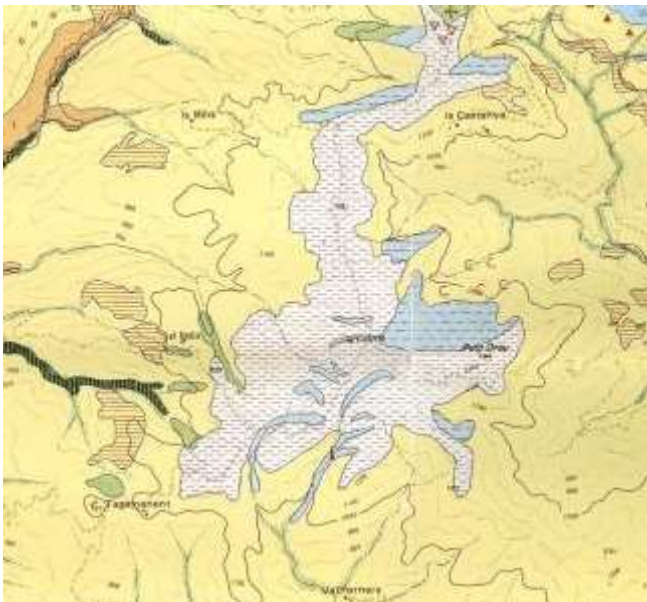

Antecedents

Salvador Llobet. El medi i la vida al Montseny (1947)

Oriol de Bolòs. La vegetació del Montseny (1983)

Abies alba

EUFORGEN Secretariat
c/o Biodiversity International
Via del Ticino, 47206
00077 Montebello (Rome), Italy
Tel: (+39) 06 8111011
Fax: (+39) 06 8110200
euf_secretariat@biodiv.org
euf_secretariat@biodiv.org
and other maps at:
www.euforgen.org

This distribution map, showing the natural distribution area of *Abies alba*, was compiled by members of the EUFORGEN Networks.

Citation: Distribution map of Silver fir (*Abies alba*) | EUFORGEN 2006, www.euforgen.org.

First published online in 2003 - Updated on 25 November 2011

Fagus sylvatica

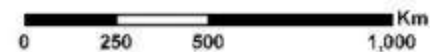

EUFORGEN Secretariat
c/o Bioversity International
Via dei Tre Denari, 472/a
00057 Maccarese (Rome) Italy
Tel: (+39)069116251
Fax: (+39)0691979991
eul_secretariat@cgiar.org
More information, updates
and other maps at:
www.euforgen.org

This distribution map, showing the natural distribution area of *Fagus sylvatica* was compiled by members of the EUFORGEN Networks based on an earlier map published in:
Potl R. (2000) Palaeoclimate and vegetation - long-term vegetation dynamics in central Europe with particular reference to beech. *Phytocoenologia* 30(3-4): 265-333

Citation: Distribution map of Beech (*Fagus sylvatica*) EUFORGEN 2009, www.euforgen.org.

First published online on 30 August 2006 - Updated on 23 July 2008

Hipòtesi i objectius

Hipòtesi:

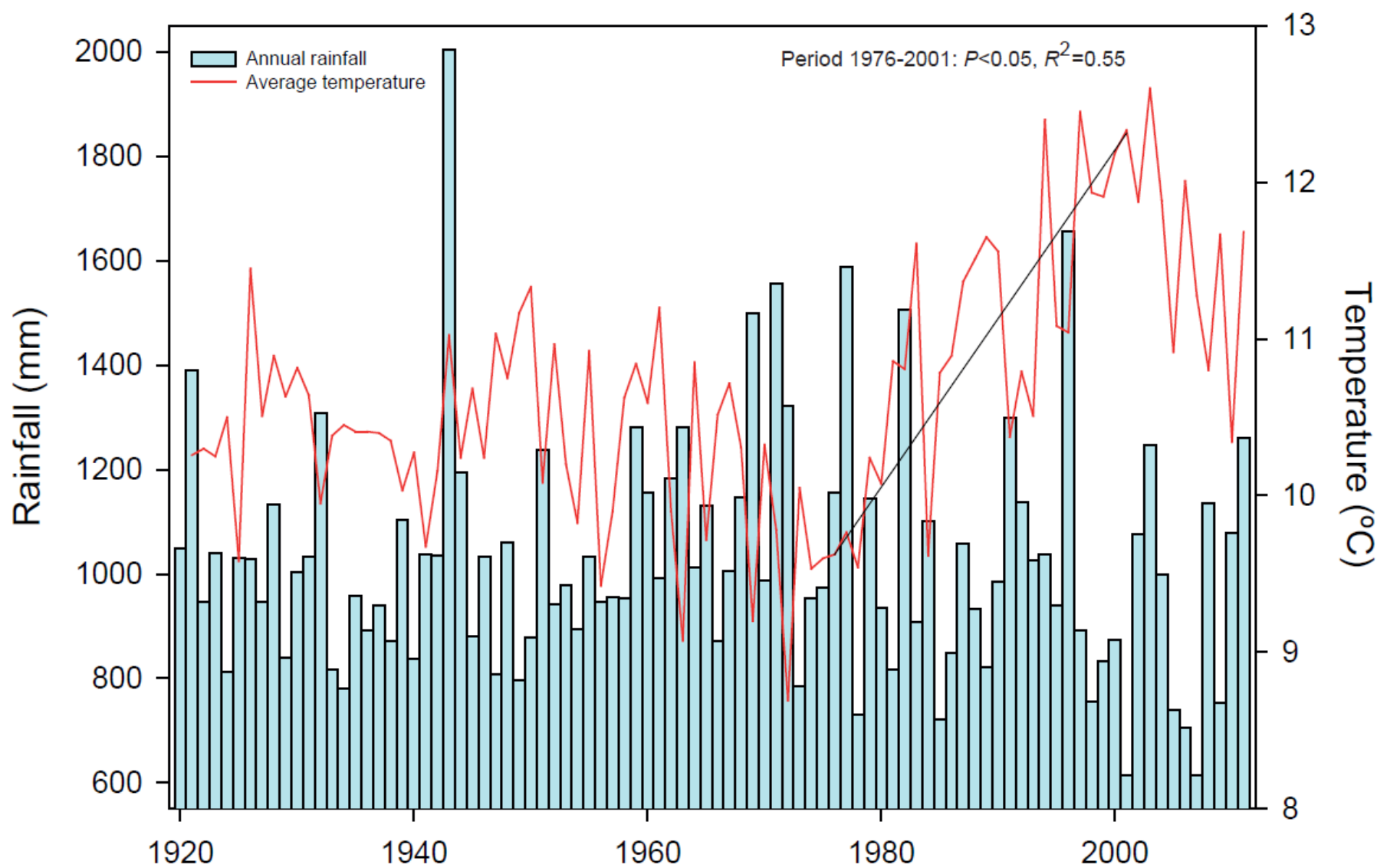
L'increment de temperatura de les darreres dècades i el canvi en els usos i cobertes del sòl ha afectat la distribució dels biomes a l'àrea d'estudi, provocant la regressió dels avets i la fageda, al límit de la seva distribució, en favor dels biomes mediterranis (alzinar).

Objectius:

Demostrar i quantificar el procés de mediterraneització de les cobertes vegetals a l'àrea d'estudi en el període 1946-2015.

- Quantificar el canvi d'usos i cobertes del sòl en el període 1946-2015.
- Avaluar l'estat actual de la vegetació centreeuropea i boreoalpina i quantificar la seva biomassa aèria i els processos de senescència i reclutament.
- Analitzar l'evolució socioecològica de l'àrea d'estudi des de mitjans del segle XX fins a l'actualitat des d'una perspectiva històrica.
- Establir un sistema de monitoreig de les manifestacions del canvi global que permeti analitzar la seva evolució temporal a l'àrea d'estudi.

Dades de variació de temperatura al massís del Montseny

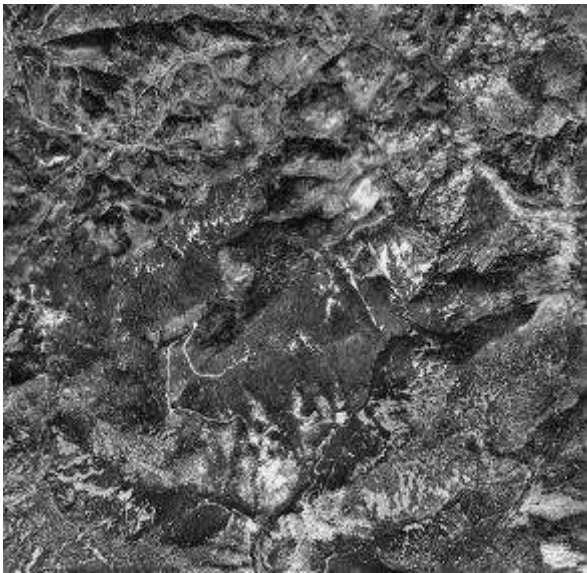

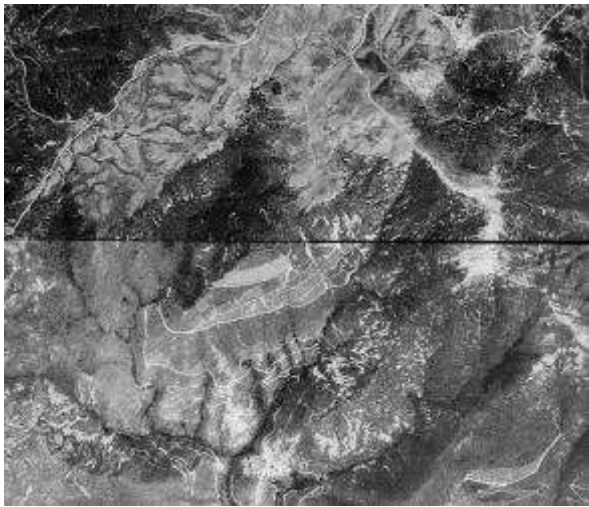
El canvi d'usos i cobertes del sòl 1946-2015

Ortofotomapa 1946 (vol americà)

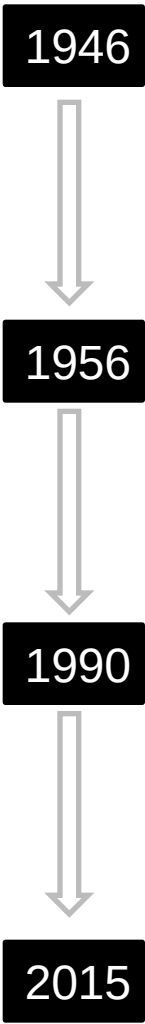
Ortofotomapa 1956 (vol americà)

Ortofotomapa 1990 (ICGC)

Ortofotomapa 2015 (ICGC)

Estat actual de la vegetació. Senescència

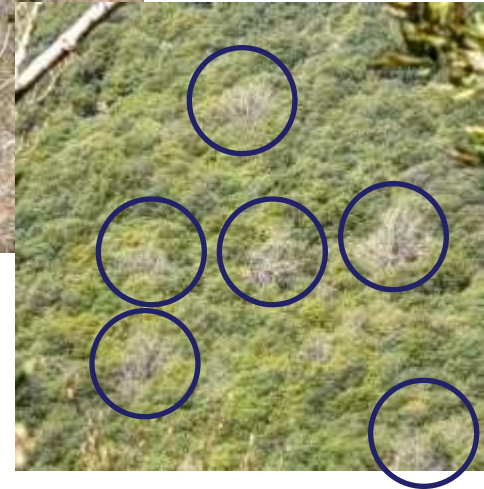
Estudiar l'estat actual de salut dels arbres:

- Faig (*Fagus sylvatica*)

Zones continentals vs Zones aïllades

- Avet (*Abies alba*)

Individus aïllats

Metodologia:

- Parcel·les 20x20 m (400 m²) en zones continentals i en zones aïllades de fageda.

- Estudi dels individus aïllats d'avet.

- Metodologia Xarxa per a la vigilància forestal de la Unió Europea (De Vries et al., 1999). Proposa 5 nivells de dany a partir d'un examen visual:

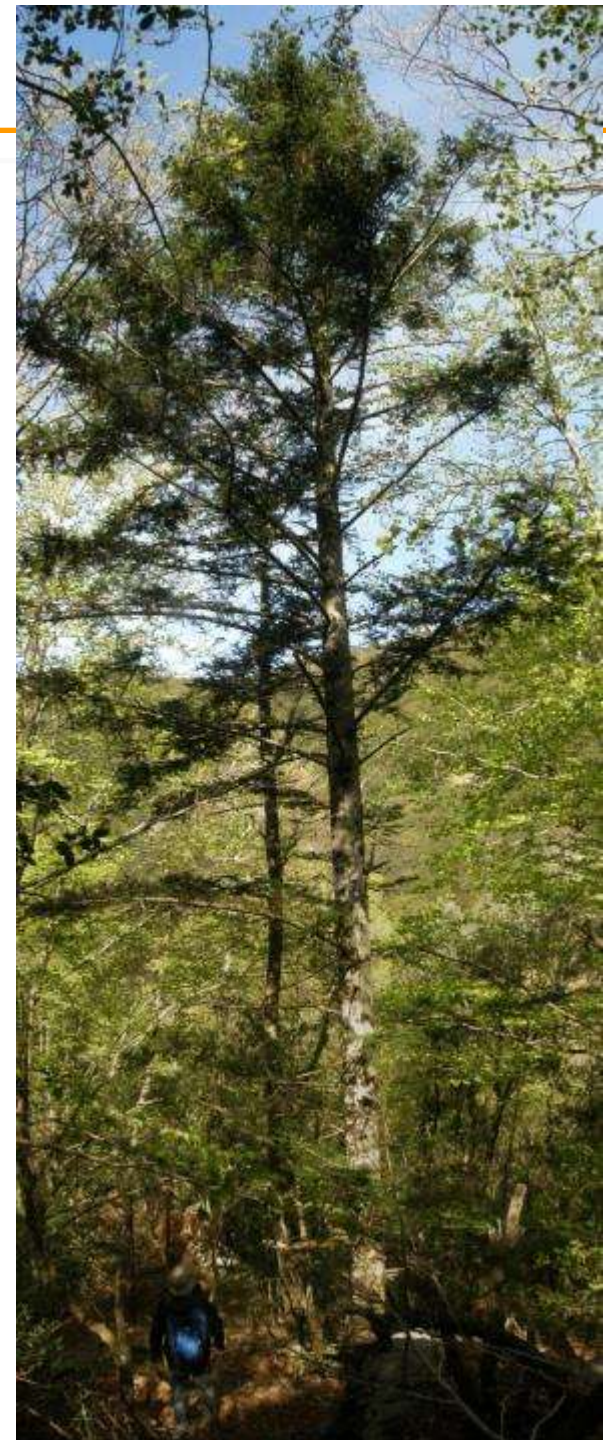
0. Sense danys o menys del 10 %.
1. 11-25 % lleuger descoloriment o defoliació.
2. 26-60 % descoloriment o defoliació moderada.
3. >60 % descoloriment o defoliació severa.
4. Arbre completament descolorit o defoliat.

Estat actual de la vegetació. Senescència

Estudiar l'esta actual de salut dels arbres

Estat actual de la vegetació. Reclutament

Metodologia:

- Parcel·les 20x20 m (400 m²) en zones continentals i en zones aïllades de fageda.
- Estudi a l'entorn dels individus aïllats d'abet.
- Mesurar densitat d'individus i diàmetre basal.
- Percentatge d'individus joves sobre el total (%).
  - Determinar un llindar determinat (<5 cm en el cas del faig).

Història ambiental. Dades sobre apropiació forestal

Principals espècies forestals:

- Faig (*Fagus sylvatica*).
- Alzina (*Quercus ilex*)

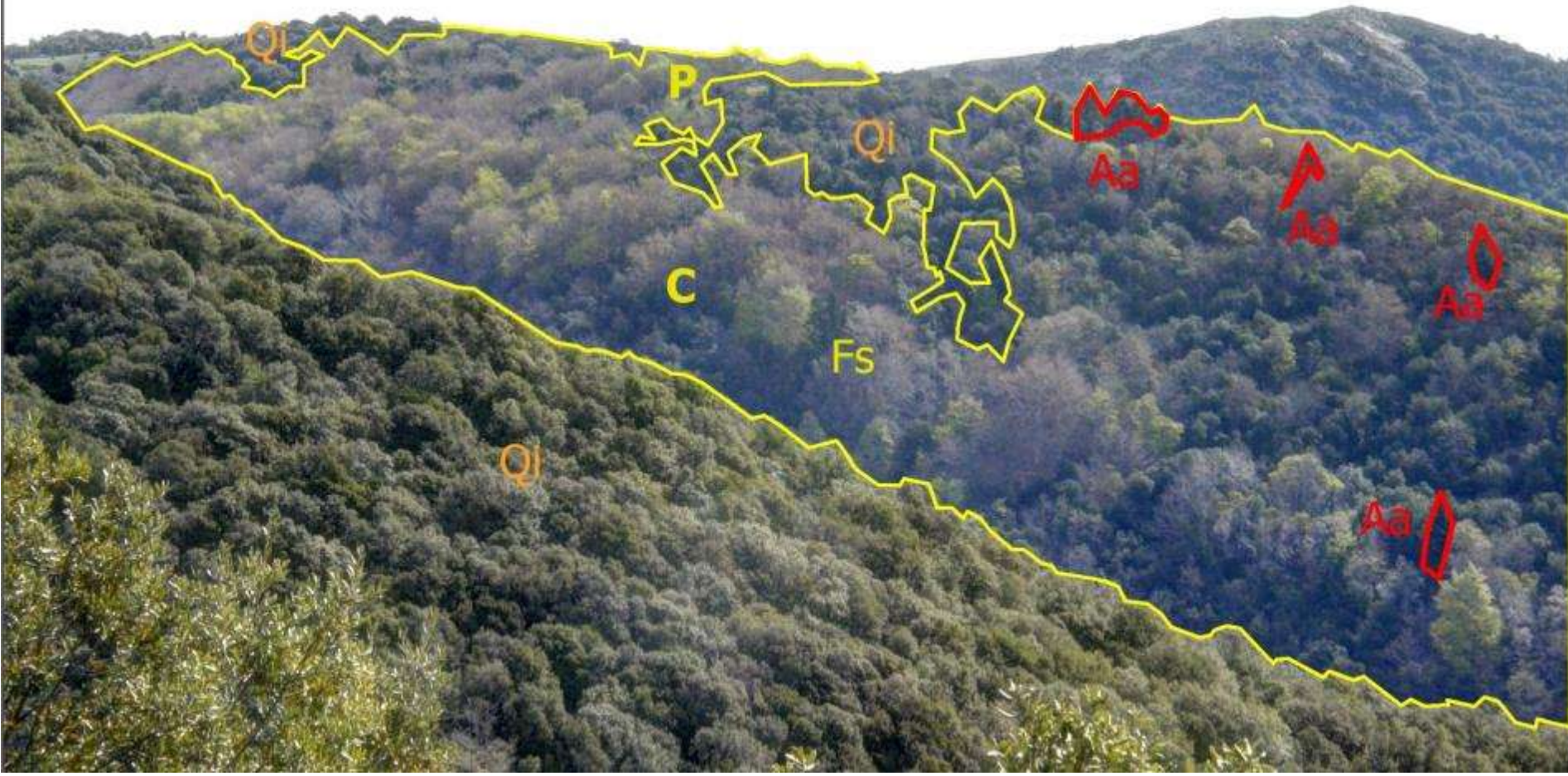
Història ambiental. Coneixement popular

Entrevistes persones rellevants en la percepció del canvi global a la zona d'estudi:

- Bosquerols, rematants, pastors que hagin treball a l'àmbit d'estudi.

Metodologia d'entrevista semidirigida.

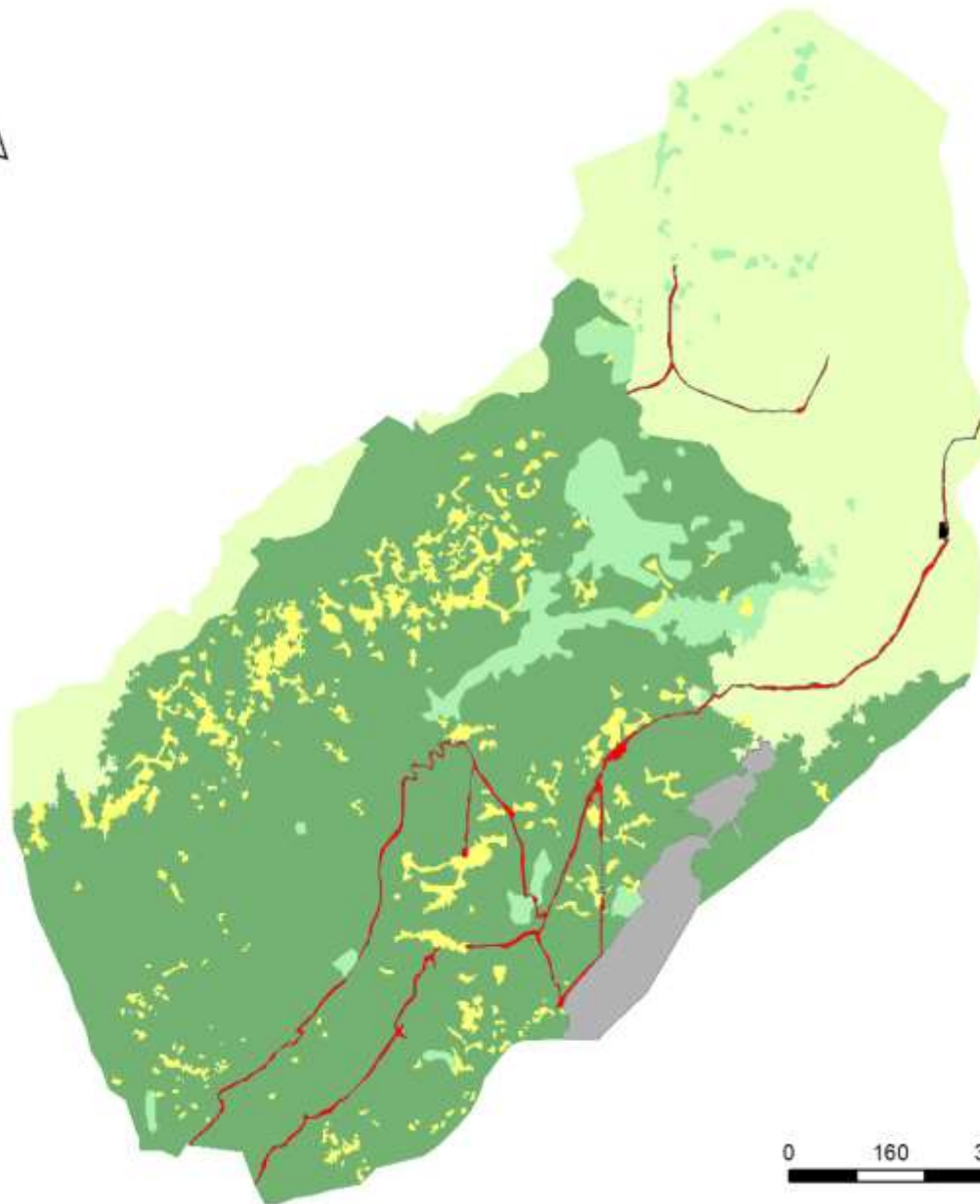

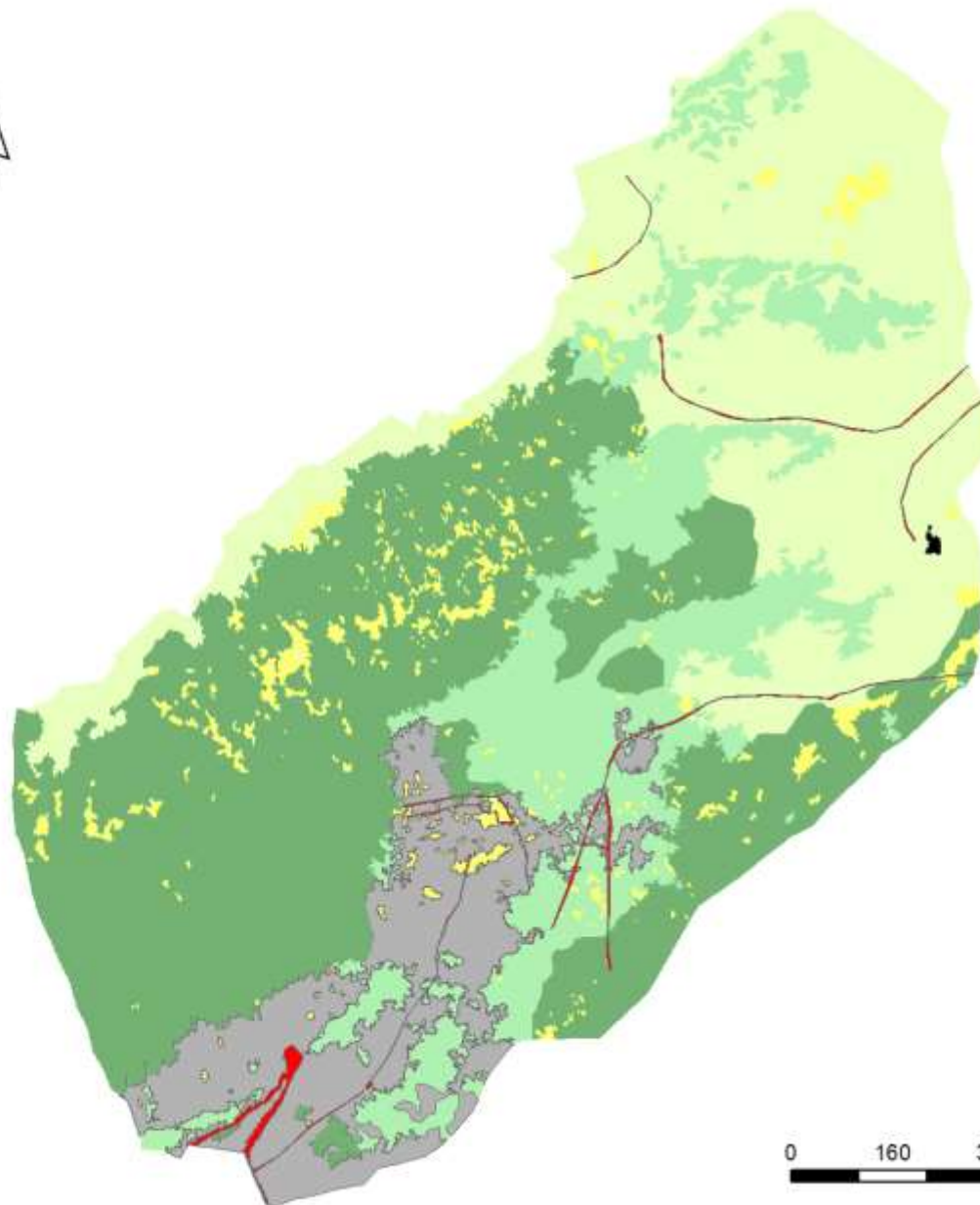

1945

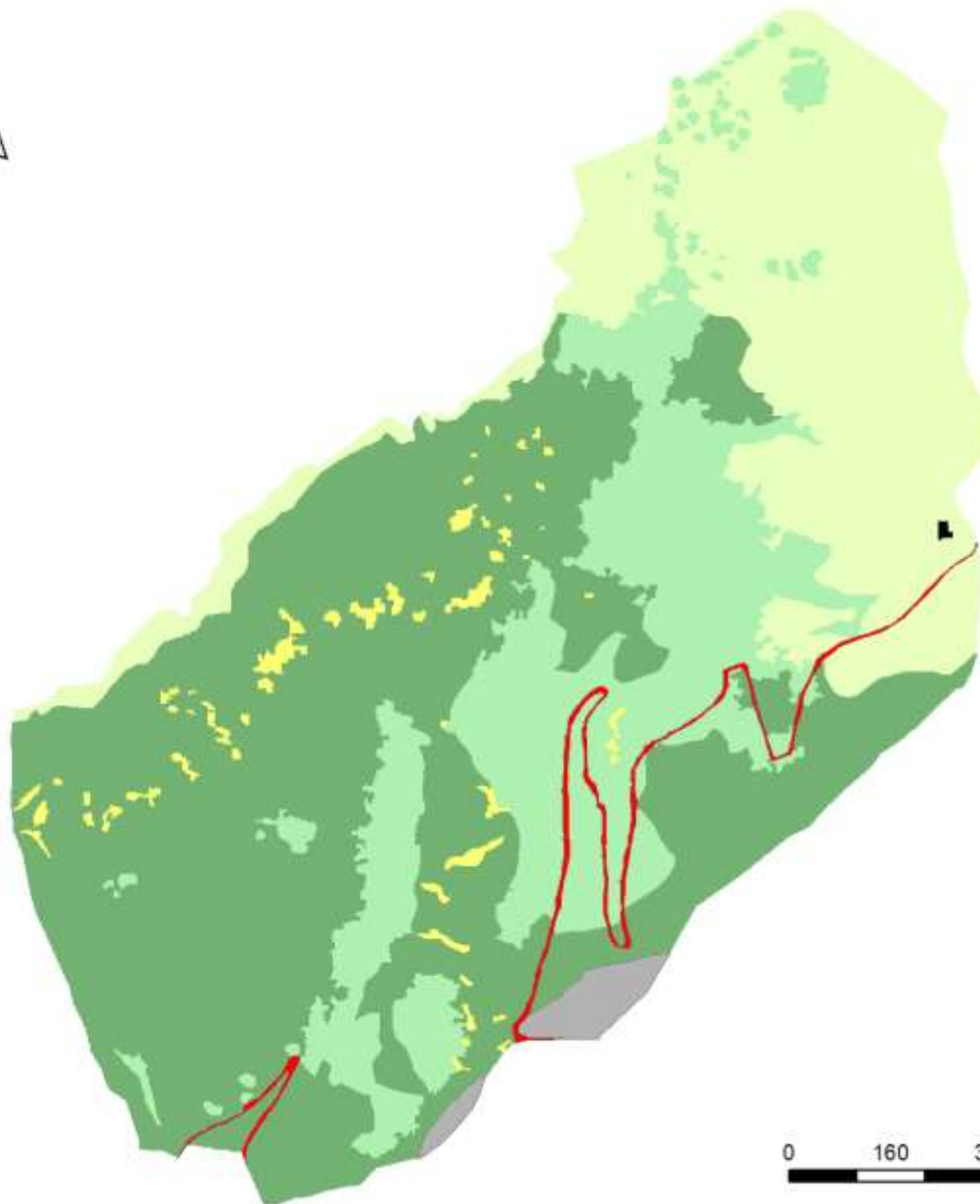
1956

- Camins
- Edificacions
- Artigueig/Aulet
- Alzinar
- Fageda
- Superfície rocosa, sòl nu
- Landes i matollars

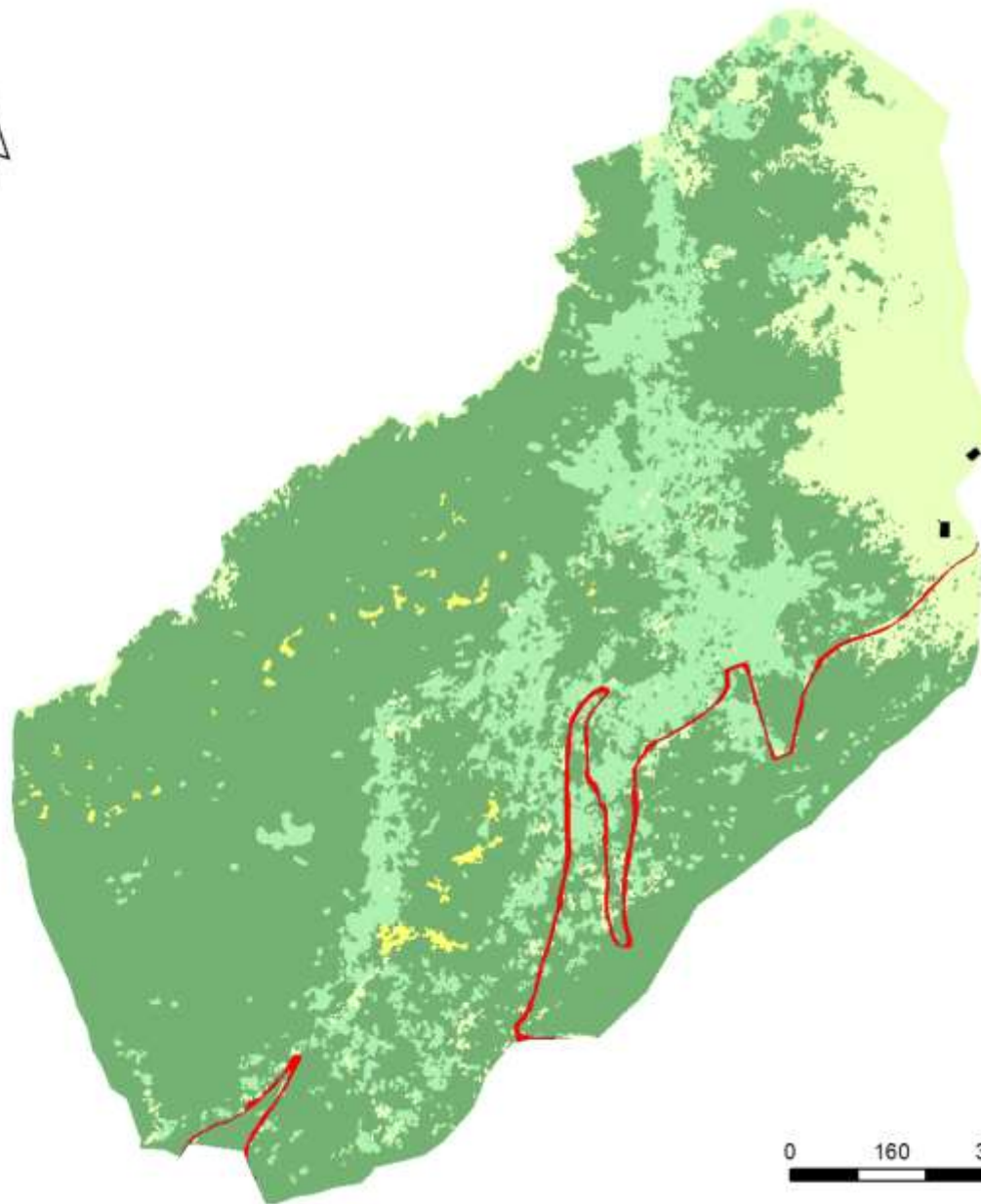
0 160 320 640 960 m

1996

2015

Conclusions preliminars

- S'ha desenvolupat una eina metodològica per tal d'establir un sistema de monitoratge del canvi global que permeti inferir tendències dels seus efectes al llarg del temps a la zona d'estudi.
- S'ha observat un procés d'aforestació a la zona d'estudi, atribuïble principalment a la regressió de les activitats primàries.
- L'anàlisi dels resultats de reclutament i senescència comparant les 3 parcel·les de continent i les 8 parcel·les de zones aïllades ha de permetre avaluar l'efecte de l'increment de temperatura sobre les comunitats vegetals de la zona d'estudi, com a bioindicadora de canvi global.

El Montseny com a paisatge sentinella del canvi global: el cas d'estudi de Vallfornès

Josep Pujantell, Adrià Barbeta, Martí Boada, Josep Peñuelas, Carles Barriocanal i José Eduardo Fuentes

Institut de Ciència i Tecnologia Ambientals

Unitat d'Ecologia Global - Centre de Recerca i Aplicacions Forestals (CREAF)

Consell Superior d'Investigacions Científiques (CSIC)